

ÅLEPAS

Hvorfor og hvordan?

Tekst: Fhv. statsbiolog, mag.scient. Jørgen Dahl
& Ferskvandsfiskeriforeningen for Danmark

Layout-foto-tilrettelæggelse: JM-Natur & Miljøpleje

Tryk: Silkeborg Bogtrykkeri, april 1990
Genoptrykt i revideret udgave april 1995

Oplag: 5000 stk.

Udgivet af: Ferskvandsfiskeriforeningen for Danmark.
Tværfaglig interesseorganisation for
lystfiskeri - ferskvandsfiskeri - akvakultur
og bredejerinteresser.

Udgivet med støtte fra Statens fiskeplejemidler.

ISBN 87-88016-013

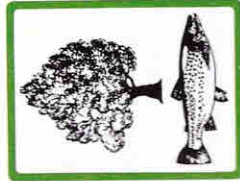
Denne publikation er udgivet i samarbejde mellem forhv. statsbiolog, mag.scient. Jørgen Dahl og Ferskvandsfiskeriforeningen for Danmark. Den skal ses som et forsøg på at gøre ålepassene i vore ferske vande bedre passable for den åleyngel, der af naturlig vej kommer til vort land, fra gydeområderne i Sargassohavet. Det er Ferskvandsfiskeriforeningens opfattelse, at én af årsagerne til tilbagegangen i ålefangsterne her til lands kan skyldes dårlige passageforhold.

ÅLEPAS

- Vi fremstiller og monterer alle former for ålepas.
- Vore Enkamat ålepas fremstilles i PVC-rør med påmonterede inspektionslemme.*
- Vi leverer Enkamat plastmateriale i mål efter behov.
- Vi yder konsulentbistand.

* Fiskekontrollen kræver at kunne bedømme ålepassets udstopning.

JMM - Natur & Miljø pleje

Jørgen Mikkelsen · Bygaden 13 · Asserballe
6440 Augustenborg · Tlf. 74 47 35 41
Fax 74 47 36 21 · Biltlf. 30 28 25 36

ÅLEPAS hvorfør og hvordan?

Ålepas

Indledning

I ferskvandsfiskerilovens (lov nr. 330 af 14. maj 1992) § 20 samt i Fiskeriministeriets bekendtgørelse af 7. juli 1994, bestemmes der følgende vedr. ålepas og disses indretning.

§ 1. Ved stemmeværker, styrt, møller, engvandsanlæg, industrielle anlæg, herunder anlæg, hvor der er anbragt turbiner eller lignende anlæg i ferske vande, skal der i tiden 1. april til 31. oktober være anbragt ålepas for ejerens bekostning. Ålepassets vedligeholdelse påhviler ligeledes stemmeværkets ejer.

Stk. 2. Et ålepas skal bestå af et for ål og vand let passabelt godkendt plastmateriale, der er lagt i et rør med en diameter på mindst 100 mm eller en trækasse med dimensionerne 20x20 cm. Fyldmaterialet skal udgøre en sammenhængende forbindelse mellem vandløbsbunden i bagvandet og overvandet og skal være let passabelt for ål. Ålepasset skal være forsynet med vand i hele sin længde.

Stk. 3. I vandløb med en bredde ved stemmeværket m. v. på op til 3 m skal der anbringes mindst et ålepas. I vandløb med en større bredde end 3 m ved stemmeværket kan Fiskerikontrollen påbyde anbragt flere ålepas i anlægget.

Stk. 4. Ålepassets fyldmateriale skal kunne kontrolleres udefra gennem inspektionsluger e. l.

§ 2. Ålepassets udformning, fyldning, anbringelse og antallet af ålepas skal godkendes af Fiskerikontrollen, der også kan give særlige påbud om passets nærmere udformning og stopning, herunder størrelse og placering af inspektionsluger.

Stk. 2. Fiskerikontrollen kan i særlige tilfælde efter samråd med Fiskeriminister-

riet tillade, at opsætning af ålepas udelades, eller at ålepasset erstattes af en fangstfælde. Fiskerikontrollen kan endvidere påbyde opsætning af supplerende ålepas, hvor forholdene gør det påkrævet.

Normalt er ejeren af et stemmeværk en privatperson. Men også det offentlige kan stå som ejer. I sidstnævnte tilfælde drejer det sig som oftest om styrt, der er etableret i forbindelse med en vandløbsregulering. I amtsvandløb vil det være amtsvandløbsmyndigheden, der står som ejer, og som således har ålepasforpligtelse. I kommunevandløb vil det tilsvarende være den kommunale vandløbsmyndighed, der er ejer med den samme forpligtelse.

Baggrunden for den kategoriske bestemmelse i paragraf 20 er, at ålen er en af det danske fiskeris vigtigste fiskearter. En meget væsentlig del af de ål, der fanges af danske fiskere, er opvokset i ferskvand - vandløb og søer. Men da ålen, i modsætning til alle vore andre ferskvandsfisk, ikke yngler i ferskvand, men i Sargassohavet i det vestlige Atlanterhav, er det en betingelse for opretholdelsen af en maksimal opvoksende ålebestand i vore vandløb og søer, at bestandene til stadighed kan suppleres med ny ålefygel til erstatning for de voksne ål, der enten bliver opfisket, eller som er vandret til havs som blankål på vej til ynglepladserne i Sargassohavet.

Formålet med lovens ålepasbestemmelse er således at sikre, at de ferske vande til stadighed kan holdes forsynet med ålefygel.

Ålens livscyklus

Ålens tilværelse starter som nævnt i Sargassohavet. Her udklækkes hvert år millioner af ålelarver, som i løbet af de næste 1-1½ år, hjulpet af havstrømmene, navnlig Golfstrømmen, dels svømmer, dels driver imod Europas kyster. De små ålelarver har ikke den mindste lighed med ål, men har form nærmest som et

lille pilblad. Ved klækningen er de ikke mere end 1-2 mm lange, men vokser til under færdten tværs over Atlanterhavet og er henved 80-100 mm lange, når de ankommer til Europa i løbet af det sene efterår.

Ved ankomsten hertil sker der en forandring med ålelarverne. De antager nu en skikkelse, som ligner den voksne ål bortset fra, at de er trådtynde og ganske gennemsigtige og glasklare. Samtidig er de svundet lidt i længde og er nu ca. 50-70 mm lange. I dette stadium kaldes de glasål.

Glasålene begynder straks at opsøge deres fremtidige opvækstområder, samtidig med at der i deres hud dannes det mørke farvestof (pigment), der efterhånden giver dem udseende af en rigtig, lille ål. Nu er ålen blevet til gulål.

En del af de små glasål og gulål forbliver i de kystnære områder, i fjorde og vige for at vokse op der, men størstedelen af dem vandrer ind i vandløbene for at befolke opvækstområderne i de ferske vande. Hvis de ikke møder forhindringer på vejen, vil de trænge så langt ind i vandsystemerne, som de kan komme, for at finde de områder, hvor de skal tilbringe de næste mange år under stadig tilvækst.

Efter et varierende antal år, bl.a. afhængig af den mængde føde, der er til stede, sker der en ny forvandling med ålene: De bliver til blankål. Ved denne forvandling sker der radikale ændringer af såvel ydre som indre art med de gule ål, og samtidig udvikles et udpræget vandreinstinkt, der resulterer i en udvandring mod havet og mod yngleområderne i Sargassohavet. De har under deres opvækst som gulål opbygget et depot af bl.a. fedt, som skal sætte dem i stand til at klare turen uden at behøve at tage føde til sig. De blanke ål, som vore fiskere i efterårets månemørker fanger i ålekisterne i vandløbene og i de mange ålebundgarn, der er anbragt langs vore kyster, er kun et forstadium til den egentlige kønsmodenhed, som ålen formentlig først opnår ved ankomsten til ynglepladserne. Hermed

er kredsen sluttet i ålens tilværelse. Sandsynligvis dør ålene efter at have gydt deres æg, og en ny generation af ålelarver kan begynde rejsen mod Europa.

Åleyngeleens opvandring

Lad os vende tilbage til de små glasål, som i det tidlige forår skal starte på deres vandring ind i vandløbene imod deres fremtidige opvækstområder.

De små ål er udstyret med et kraftigt vandreinstinkt, som gør, at de hele tiden må vandre imod en vandstrøm. De er imidlertid små og svage og formår ikke som andre fisk at svømme imod en blot nogenlunde kraftig vandstrøm. Kun i meget langsomt flydende, næsten stillestående vand er de i stand til at udføre normal svømning. Bliver vandhastigheden større, må de søge ned mod bunden eller ind langs vandløbets bredder, hvor de kan finde den fornødne støtte for deres fortsatte opvandring, der nu foregår mere i form af kravlen end af svømning.

Møder de på deres vej en spærring i vandløbet, f.eks. et stemmeværk, vil de i kraft af deres evne til at kravle, søge op ad stemmeværkets lodrette væg. Dette kan som regel lade sig gøre, idet de næsten altid vil have mulighed for at finde støtte i form af algebevoksning eller materialets ruhed, blot der er fugtighed til stede. Men når de når op til stemmeværkets overkant (tærskel), hvorover vandet strømmer eller styrter ud med stor kraft og hastighed, bliver de skyllet tilbage i bagvandet bag spærringen. Deres vandreinstinkt vil imidlertid som oftest være så stærkt, at de gang på gang vil prøve at forcere spærringen, dog med samme negative resultat.

Hvis åleyngelelen ikke får hjælp i form af et ålepas til at komme videre frem i vandløbet, vil områderne oven for spærringen blive unddraget den nødvendige rekruttering, og vandsystemet vil efterhånden blive ålefortomt i takt med, at de voksne ål enten bliver opfisket eller vandrer mod havet som blankål.

